

Міністерство освіти і науки України
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Тези

**76-ї наукової конференції професорів,
викладачів, наукових працівників,
аспірантів та студентів університету**

ТОМ 2

14 травня – 23 травня 2024 р.

знайти якісне медіа) і розібратися в ситуації. Насправді, щоб відрізнити маніпулятивну новину, потрібно розвивати **медіаграмотність** – рівень медіакультури, досягнений медіаосвітою, що стосується вміння користуватися інформаційно-комунікативною технікою, виражати себе і спілкуватися за допомогою медіазасобів, свідомо сприймати та критично тлумачити інформацію, відділяти реальність від її віртуальної симуляції – розуміти реальність, сконструйовану медіаджерелами, осмислювати владні стосунки, міфи й типи контролю, які вони культивують. Чинниками медіаграмотності є сукупність знань, навичок та умінь, які дозволяють людям аналізувати, критично оцінювати та створювати повідомлення різних жанрів і форм для різних типів медіа, а також розуміти й аналізувати складні процеси функціонування медіа в суспільстві, та їхній вплив [1]. На жаль, для масових медійних маніпуляцій не пройшло ще навіть сотні років, тому вбудованого механізму для кожного з нас не існує, але поступово його можна створити.

Література

1. *Медіаграмотність. Вікіпедія. URL: <http://surl.li/aaafw> (дата звернення: 24.04.2024).*
2. *Медіаграмотність. Як маніпуляції впливають на наше життя The Village Україна. URL: <http://surl.li/sxbfw> (дата звернення: 24.04.2024).*
3. *Медіаспоживання українців: другий рік повномасштабної війни. Опитування ОПОРИ. URL: <http://surl.li/myvbt> (дата звернення: 24.04.2024).*

УДК 811.161'373.611: «712»

*І.В. Денисовець, к.філол.н., доцент
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»*

ЕМОЦІЙНО-ОЦІННИЙ ТА СЛОВОТВІРНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ДЕРИВАТИВ-КОМПОЗИТИВ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ДИТЯЧІЙ ПРОЗІ

Сучасні українські дитячі письменники послуговуються широкою палітрою емоційно-оцінних деривативів, які постали на основі способу композиції й уможливають експресивне увиразнення розповіді.

Основоскладання – це поєднання кількох основ слів за допомогою інтерфіксів *-о-*, *-е-*, *-и-* та ін. Результатом основоскладання є складні слова, або композити. Твірними для композитів є повні основи слів, які співвідносяться із словосполученнями, побудованими за підрядним (*дрібнолистий, книгодрук*) або сурядним зв'язком (*природничо-географічний*). Стилiстичні властивості мають ті складні слова, які

визначають певні поняття з різними відтінками позитивної чи негативної характеристики.

За допомогою композитів дитячі письменники посилюють образно-виражальні властивості мови художніх творів, уживаючи їх переважно як художні епітети. Такими словами здебільшого визначають різноманітні відтінки кольорів, почуттів та певні риси зовнішніх портретів персонажів, а також їхні внутрішні психологічні характеристики. Композити представляють насамперед складні прикметники, що становлять ніби «згорнене» порівняння. Деякі з них утворені з гумористичною метою.

Чимало прикметників утворено складанням основ та нульовою суфіксацією. Нульсуфіксально-складні утворення є особливим різновидом складно-суфіксального способу словотворення, умовою виокремлення яких став фактор нематеріалізації афіксального елемента. Критеріями виділення фонетично не оформленого словотворчого афікса в складному слові є такі: семантична складність похідного за невираженості показника цієї складності, функціональна тотожність до складно-суфіксальних утворень із такими самими значеннями [2, с. 184].

Композити, утворені способом нульсуфіксації, вирізняються виразною стилістичною маркованістю. Напр.: *І раптом біля нас невідомо звідки з'явилася бабуся – довгоноса, у кумедному старовинному капелюшку* (В. Нестайко); *Всі кривобокі, кислоокі й гугняві* (В. Нестайко); *Синьопикий широко роззявив пащу, і з неї вирвалися пронизливі звуки – свист, гуркіт, дзижчання і кумкання* (Л. Воронина); *Тоді прогнилоголових черепенделів, котрі можуть зашепотіти насмерть* (С. Поваляєва). У композитах, мотивованих прикметниково-іменниковими словосполученнями, порядок розташування складників не змінюється, оскільки пояснювальний член займає кінцеву позицію [1, с. 243].

В аналізованих творах поширеним різновидом найменувань, утворених основоскладанням, є композити з дієслівним компонентом, що постали на основі складання з матеріально вираженою суфіксацією, коли процес злучення основ у похідне слово ускладнюється суфіксом. Напр.: *Якби не ця далекоглядна завбачливість капітана, людство й понині не знало б однієї з найдивовижніших його пригод. Н.Е. Затуливухо, небрехознавець* (Ю. Ячейкін); *А оно мовонезнавець Суржиков-Какось, який мову дітям калічить* (В. Нестайко).

За характером мотивації композити, використані у творах сучасних українських дитячих письменників, розпадаються на такі групи: 1. Композити, утворені з дієслова і залежного від нього іменника. Напр.: *Стривай, стривай, стара землечерпалка* (черпати землю); *Надягнеш на ноги спеціальні стіноходи-присоски* (ходити стінами) *і спустилися у найглибше провалля* (Л. Воронина); *Потім передають вітрам думконосям* (носити думки), *а вітри, в свою чергу, знаходять людей, яким корисні думки потрібні* (Л. Новікова-Бем). Такі лексеми здебільшого

використовують для найменування людей та певних пристроїв чи винаходів. Трапляються й прикметники, утворені поєднанням іменника і дієслова та суфіксацією. Вони виконують роль означення. Напр.: *Хмаробажальні* (хмара + бажати) *думки, чи що* (Л. Новікова-Бем). 2. Композити, що постали з кореня дієслова та залежного від нього іменника, ужитого в постпозиції до нього. Напр.: *Ці маленькі **добролюби*** (люблять добро) *доведуть мене до згуби* (В. Нестайко). 3. Композити, що постали на основі атрибутивної синтагми. Напр.: *Сміх без причини, так званий «**дурносміх**»* (дурний сміх), *не зараховувався* (В. Нестайко). 4. Композити, сформовані з прислівника та дієслова. Напр.: *Він натиснув спеціальний важіль, випустив ласті, і всюдиліт став **всюдиплавом*** (Ю. Чеповецький). 5. Композити, утворені із займенника та іменника. Напр.: *Що відбувається в тебе всередині? **Негайно проведи саморемонт*** (Ю. Чеповецький).

Отже, композити як одиниці зі значною семантичною ємністю й поняттєвою компактністю письменники активно вживають у ролі оцінних назв персонажів дитячих творів. Для них характерна емоційна виразність, експресивність та яскрава позитивна чи негативна оцінність. Адже прагнення до новизни та свіжості образів, емоційності й експресивності на тлі стандарту – визначальна риса сучасної дитячої прози.

Література

1. Клименко Н.Ф. Композит. Українська мова. Енциклопедія. Київ : Вид-во «Українська енциклопедія» імені М.П. Бажана, 2000. С. 245.

2. Савела Т.В. Виділення нульового словотворчого суфікса (на матеріалі складних іменників). Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2004. № 14. С. 183–185.

УДК 81'276.6:316.72]-043.86

Л.І. Мартиросян, канд.філол.н., доцент

Національний університет

«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ В РОЗВИТКУ ДІЛОВОДСТВА ЯК САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ЦІЛІСНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ СИСТЕМИ

Сучасне українське суспільство переживає глибокі перетворення в усіх сферах суспільно-політичного життя, що супроводжуються нескінченними політичними реформами та кадровими ротаціями, трансформацією суспільної свідомості, руйнацією старих підходів в управлінні та осмисленням історичного досвіду з метою формування власної державної політики в усіх сферах життєдіяльності суспільства, в